JOURNAL OF ACADEMIC TOURISM STUDIES
2025, VOL. 6, NO. Özel Sayı, 77-90
http://dx.doi.org/10.29228/jatos.86752

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Journal homepage: https://jatosjournal.org/

Adıyaman'ın İnanç Turizmi Potansiyelinin SWOT Analizi

SWOT Analysis of Faith Tourism Potential of Adıyaman

Güray KARACIL[a]

[a] Öğr. Gör. Dr., Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Antakya Meslek Yüksekokulu, Seyahat, Turizm ve Eğlence Hizmetleri Bölümü, Hatay, Türkiye. ORCID: 0000-0001-8691-0395

Özet

Tarih boyunca inancın, insan yaşamını şekillendiren temel unsurlardan biri olduğu görülmektedir. Arkeolojik bulgular, insanlık tarihindeki ilk yapıların inanca dayalı merkezler olduğunu göstermektedir. Nitekim Göbeklitepe, bu durumu kanıtlayan en önemli kalıntılardan biridir. Günümüzde inanç turizmi, bireylerin kendi inançlarına veya farklı inançlara sahip toplumların kutsal mekânlarını ziyaret etmeleriyle ortaya çıkan önemli bir alternatif turizm türüdür. Arkeolojik çalışmalar, Adıyaman'da ilk yerleşim kalıntılarının 40 bin yıl öncesine kadar uzandığını ortaya koymuştur. Hitit, Asur, Pers, Makedon, Kommagene, Roma, Bizans, Abbasi, Emevî ve Osmanlı gibi 19 farklı medeniyete ev sahipliği yapmış olan bu bölge, tarihi, kültürel ve dini miras açısından zengin bir açık hava müzesi niteliğindedir. Adıyaman, sahip olduğu doğal ve kültürel zenginliklerle birlikte çeşitli turizm olanakları sunmakta ve inanç turizmi potansiyeli ile dikkat çekmektedir. Bu çalışmanın temel amacı, Adıyaman'ın inanç turizmi potansiyelini SWOT analizi aracılığıyla değerlendirmektir. Bu doğrultuda, ilin inanç turizmi potansiyelinin güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehditlerinin tespit edilmesinde ilgili literatürün incelenmesi neticesinden bulgular elde edilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular, Adıyaman'ın inanç turizmi alanındaki güçlü yönlerini ve fırsatlarını öne çıkararak turizmin gelişmesine ve politika oluşturulmasına katkı sağlamayı hedeflemektedir. Aynı zamanda, ilin inanç turizmine dair zayıf yönleri ve tehditleri tespit edilerek turizm politikalarının şekillendirilmesine rehberlik edilmesi hedeflenmektedir. Araştırma sonucunda Adıyaman'ın, Nemrut Dağı Tümülüsü, Perre Antik Kenti ve Karakuş Tümülüsü gibi antik dini merkezlerinin yanı sıra Safvan Bin Muattal, Abuzer Gaffari ve Mahmut el-Ensari Türbeleri ile Ulu Cami, Kap Cami ve Mor Petrus-Mor Pavlus Kilisesi gibi ibadethanelerle zengin bir inanç turizmi arz kaynağına sahip olduğu belirlenmiştir. Ancak, tanıtım yetersizliği, tesis ve alt-üst yapı eksikliği gibi sorunlar zayıf yönler olarak ortaya konmuştur. Bu çalışma, Adıyaman'ın inanç turizmi potansiyelinin bilimsel bir yaklaşımla analiz edilerek turizm politika yapıcılarına ve araştırmacılara yol göstermeyi amaçlamaktadır. Bulgular, bölgedeki turizm planlaması ve gelişim stratejileri için değerli çıkarımlar sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Turizm, İnanç Turizmi, Adıyaman, SWOT Analizi.

Abstract

Religion has been one of the fundamental elements shaping human life throughout history. Archaeological findings have shown that the first buildings in human history were faith-based centers. Göbeklitepe is one of the most important ruins that can prove this fact. Today, religious tourism is considered to be an important alternative tourism type. It can be defined as the practice of individuals visiting the holy places of their own faith or the holy places of societies with different faiths. Archaeological studies have revealed that the first settlement remains in Adıyaman date back to 40 thousand years ago. This region, which has been home to 19 different civilizations such as Hittite, Assyrian, Persian, Macedonian, Commagene, Roman, Byzantine, Abbasid, Umayyad, and Ottoman, is an open-air museum rich in historical, cultural, and religious heritage. Adıyaman offers various tourism opportunities with its natural and cultural richness and draws attention with its potential for religious tourism. The main purpose of this study is to evaluate Adıyaman's religious tourism potential through SWOT analysis. In this context, the research findings were obtained by analyzing the relevant literature to determine the strengths, weaknesses, opportunities, and threats of the province's religious tourism potential. The research aims to contribute to the development of tourism and policy-making by highlighting Adıyaman's strengths and opportunities in the field of religious tourism. At the same time, it also aims to guide the shaping of tourism policies by identifying the weaknesses and threats of religious tourism in the province. As a result of the research, it has been determined that Adıyaman possesses a rich religious tourism potential, encompassing both ancient religious sites—such as the Mount Nemrut Tumulus, Perre Ancient City, and Karakuş Tumulus—and significant tombs, including those of Safvan Bin Muattal, Abuzer Gaffari, and Mahmut al-Ansari. Additionally, the province features important places of worship, such as the Great Mosque, Kap Mosque, and Mor Peter-Mor Paul Church. However, weaknesses have been identified in areas such as insufficient promotion, inadequate facilities, and underdeveloped infrastructure. In summary, this study aims to guide tourism policy makers and researchers by analyzing Adıyaman's religious tourism potential with a scientific approach. The findings of the study have presented valuable implications for tourism planning and development strategies in the region.

Keywords: Tourism, Religious Tourism, Adıyaman, SWOT Analysis.

Makale Bilgisi

Geliş Tarihi 06.08.2025
Kabul Tarihi 19.09.2025

Sayı Editörü

Hacer ARSLAN KALAY

Sorumlu Yazar

Güray KARACIL
guray.karacil@mku.edu.tr

Önerilen Atıf:

Karacıl, G., (2025). Adıyaman'ın İnanç Turizmi Potansiyelinin SWOT Analizi. *Journal of Academic Tourism Studies*, 6(Özel Sayı): 77-90.

ISSN: 2757-699X

JOURNAL OF ACADEMIC TOURISM STUDIES

AKADEMİK TURİZM ÇALIŞMALARI DERGİSİ

Volume / Cilt : 6
Number / Sayı : Special Issue / Özel Sayı
Year / Yıl : 2025

İndeks

Academic Resource Index

Directory of Open Access Scholarly Resources

Directory of Research Journals İndexing

Electronic Journals Library

WorldCat

EuroPub Database

Eurasian Scientific Journal Index

Bibliotheksservice-Zentrum Baden-Württemberg

Asos İndex

J-Gate Indexed

Universitatsbibliothek Leipzig

Wildauer Bücher+E-Medien Recherche-Tool

The Sustainable Tourism Gateway

Bilgindex

WZB Berlin Social Science Center

Turkiye Turizm Dizini

Advanced Sciences Index

Beluga- Catalogue of Hamburg Libraries

CAB Abstract & CABI Full Text

Cosmos

Crossref

Google Scholar

JOURNAL OF ACADEMIC TOURISM STUDIES
2025, VOL. 6, NO. Özel Sayı, 77-90
http://dx.doi.org/10.29228/jatos.86752

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Journal homepage: https://jatosjournal.org/

Adıyaman'ın İnanç Turizmi Potansiyelinin SWOT Analizi

SWOT Analysis of Faith Tourism Potential of Adıyaman

Güray KARACIL[a]

[a] Öğr. Gör. Dr., Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Antakya Meslek Yüksekokulu, Seyahat, Turizm ve Eğlence Hizmetleri Bölümü, Hatay, Türkiye. ORCID: 0000-0001-8691-0395

Özet

Tarih boyunca inancın, insan yaşamını şekillendiren temel unsurlardan biri olduğu görülmektedir. Arkeolojik bulgular, insanlık tarihindeki ilk yapıların inanca dayalı merkezler olduğunu göstermektedir. Nitekim Göbeklitepe, bu durumu kanıtlayan en önemli kalıntılardan biridir. Günümüzde inanç turizmi, bireylerin kendi inançlarına veya farklı inançlara sahip toplumların kutsal mekânlarını ziyaret etmeleriyle ortaya çıkan önemli bir alternatif turizm türüdür. Arkeolojik çalışmalar, Adıyaman'da ilk yerleşim kalıntılarının 40 bin yıl öncesine kadar uzandığını ortaya koymuştur. Hitit, Asur, Pers, Makedon, Kommagene, Roma, Bizans, Abbasi, Emevî ve Osmanlı gibi 19 farklı medeniyete ev sahipliği yapmış olan bu bölge, tarihi, kültürel ve dini miras açısından zengin bir açık hava müzesi niteliğindedir. Adıyaman, sahip olduğu doğal ve kültürel zenginliklerle birlikte çeşitli turizm olanakları sunmakta ve inanç turizmi potansiyeli ile dikkat çekmektedir. Bu çalışmanın temel amacı, Adıyaman'ın inanç turizmi potansiyelini SWOT analizi aracılığıyla değerlendirmektir. Bu doğrultuda, ilin inanç turizmi potansiyelinin güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehditlerinin tespit edilmesinde ilgili literatürün incelenmesi neticesinden bulgular elde edilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular, Adıyaman'ın inanç turizmi alanındaki güçlü yönlerini ve fırsatlarını öne çıkararak turizmin gelişmesine ve politika oluşturulmasına katkı sağlamayı hedeflemektedir. Aynı zamanda, ilin inanç turizmine dair zayıf yönleri ve tehditleri tespit edilerek turizm politikalarının şekillendirilmesine rehberlik edilmesi hedeflenmektedir. Araştırma sonucunda Adıyaman'ın, Nemrut Dağı Tümülüsü, Perre Antik Kenti ve Karakuş Tümülüsü gibi antik dini merkezlerinin yanı sıra Safvan Bin Muattal, Abuzer Gaffari ve Mahmut el-Ensari Türbeleri ile Ulu Cami, Kap Cami ve Mor Petrus-Mor Pavlus Kilisesi gibi ibadethanelerle zengin bir inanç turizmi arz kaynağına sahip olduğu belirlenmiştir. Ancak, tanıtım yetersizliği, tesis ve alt-üst yapı eksikliği gibi sorunlar zayıf yönler olarak ortaya konmuştur. Bu çalışma, Adıyaman'ın inanç turizmi potansiyelinin bilimsel bir yaklaşımla analiz edilerek turizm politika yapıcılarına ve araştırmacılara yol göstermeyi amaçlamaktadır. Bulgular, bölgedeki turizm planlaması ve gelişim stratejileri için değerli çıkarımlar sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Turizm, İnanç Turizmi, Adıyaman, SWOT Analizi.

Abstract

Religion has been one of the fundamental elements shaping human life throughout history. Archaeological findings have shown that the first buildings in human history were faith-based centers. Göbeklitepe is one of the most important ruins that can prove this fact. Today, religious tourism is considered to be an important alternative tourism type. It can be defined as the practice of individuals visiting the holy places of their own faith or the holy places of societies with different faiths. Archaeological studies have revealed that the first settlement remains in Adıyaman date back to 40 thousand years ago. This region, which has been home to 19 different civilizations such as Hittite, Assyrian, Persian, Macedonian, Commagene, Roman, Byzantine, Abbasid, Umayyad, and Ottoman, is an open-air museum rich in historical, cultural, and religious heritage. Adıyaman offers various tourism opportunities with its natural and cultural richness and draws attention with its potential for religious tourism. The main purpose of this study is to evaluate Adıyaman's religious tourism potential through SWOT analysis. In this context, the research findings were obtained by analyzing the relevant literature to determine the strengths, weaknesses, opportunities, and threats of the province's religious tourism potential. The research aims to contribute to the development of tourism and policy-making by highlighting Adıyaman's strengths and opportunities in the field of religious tourism. At the same time, it also aims to guide the shaping of tourism policies by identifying the weaknesses and threats of religious tourism in the province. As a result of the research, it has been determined that Adıyaman possesses a rich religious tourism potential, encompassing both ancient religious sites—such as the Mount Nemrut Tumulus, Perre Ancient City, and Karakuş Tumulus—and significant tombs, including those of Safvan Bin Muattal, Abuzer Gaffari, and Mahmut al-Ansari. Additionally, the province features important places of worship, such as the Great Mosque, Kap Mosque, and Mor Peter-Mor Paul Church. However, weaknesses have been identified in areas such as insufficient promotion, inadequate facilities, and underdeveloped infrastructure. In summary, this study aims to guide tourism policy makers and researchers by analyzing Adıyaman's religious tourism potential with a scientific approach. The findings of the study have presented valuable implications for tourism planning and development strategies in the region.

Keywords: Tourism, Religious Tourism, Adıyaman, SWOT Analysis.

Makale Bilgisi

Geliş Tarihi 06.08.2025
Kabul Tarihi 19.09.2025

Sayı Editörü

Hacer ARSLAN KALAY

Sorumlu Yazar

Güray KARACIL
guray.karacil@mku.edu.tr

Önerilen Atıf:

Karacıl, G., (2025). Adıyaman'ın İnanç Turizmi Potansiyelinin SWOT Analizi. *Journal of Academic Tourism Studies*, 6(Özel Sayı): 77-90.

1. GİRİŞ

21. yüzyılın en önemli endüstrilerinden biri olan turizm, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için büyümenin/kalkınmanın en önemli endüstrilerinden biridir. Özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından bakıldığında büyük sermaye yatırımlarına ihtiyaç duymadan büyümenin/kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi açısından politika yapıcıları tarafından önem verilen endüstri konumundadır. Bununla birlikte, temel gelir kaynağı turizm olan ada ülkeleri (Barbados, Dominik Cumhuriyeti, Fiji, Bahamalar, Maldivler gibi) için turizm endüstrisi ekonomik büyümenin/kalkınmanın ana unsurunu oluşturmaktadır (Karacıl & Çınar, 2024; Rhama, 2022). Dünya Turizm Örgütüne göre; 2019 yılında uluslararası turist hareketliliği yaklaşık 1.5 milyar kişi, dünyadaki turizm geliri ise 1.5 milyar dolar civarındadır (UNWTO, 2020).

Kişilerin seyahatlerini kararlaştırma süreçleri karmaşık ve çok yönlüdür. Farklı birçok unsur (seyahat edip etmeme, nereye seyahat etme, ne yapma, ne zaman seyahat etme, kiminle seyahat etme, ne kadar kalma ve ne kadar harcama yapma) kişilerin seyahat etmelerinde etkili olmaktadır (Oppewal vd., 2015). Uluslararası turizm hareketliliğinde turistlerin seyahat motivasyonları üzerinde etkili olan temel iki güç faktörü bulunmaktadır. Bunlar turist motivasyonuyla doğrudan ilişkilendirilen itme faktörü ve turistlerin bir destinasyona gitmesini sağlayan varış yerinin belirli çekiciliklerini temsil eden çekim faktörüdür. İtme faktörleri turistleri evlerinden uzaklaştıran sebepler olarak tanımlanırken, çekme faktörleri turistleri bir varış noktasına doğru çeken sebeplerle ilgilidir (Qiu vd., 2018). Çekici motivasyon unsurları; etkinlikler, maliyet, temizlik, doğal ve tarihi faktörler olarak sıralanırken benlik saygısı, rahatlama, ego geliştirme, sosyalleşme gibi unsurlar da itici faktörler olarak sıralanmaktadır (Demir, 2019). Bu kapsamda değerlendirildiğinde bir Katolik Hristiyan için Vatikan, bir Müslüman için Mekke turist motivasyonu için çekici bir unsur olarak değerlendirilebilir. Aynı şekilde kişilerin belirli bir inanç ritüelini yerine getirmek amacıyla (Hac vazifesi gibi) seyahat etmesi itici bir seyahat motivasyonu olarak değerlendirilebilir.

Günümüz ziyaretçilerinde deniz, kum, güneş turizmi halen en önemli tatil motivasyonu olmasına rağmen farklılaşmış güneş ve deniz mekanlarına odaklanan kapsayıcı turlara olan ilgi daha fazla önem kazanmaya başlamaktadır. Destinasyonlardaki günlük yaşamı keşfetmek, deneyimlemek, katılmak, öğrenmek ve dahil olmakla daha fazla ilgilenmektedirler (Simone-Charteris ve Boyd, 2010). Turist motivasyonları, turizmin yalnızca yerel yerlerin görünümünü değil, aynı zamanda destinasyonlardaki çeşitli dini mekanlarla olan bağlantılarını da etkilemektedir (Patwardhan vd., 2020).

Dini motivasyonlu seyahat, insanlık tarihinin en eski ve en yaygın seyahat türünü oluşturmaktadır (Albayrak vd., 2018; Alvarado-Sizzo vd., 2017a; Balomenou vd., 2015; Griffin ve Raj, 2017; Timothy ve Olsen, 2006; Zouni ve Digkas, 2019). Bununla birlikte bu motivasyon günümüzde de hala hacim ve yaygınlık açısından dünyadaki en önemli turizm türlerinden biri olarak değerlendirilmektedir (Simone-Charteris ve Boyd, 2010; Timothy ve Olsen, 2006) İnanç turizmine katılan turistlerin dini kurumlarla doğrudan teması nedeniyle ev sahibi çevre üzerinde doğrudan bir etki oluşmasının yanı sıra yerel ekonomi ve toplum üzerinde de dolaylı bir etkisi bulunmaktadır (Terzidou vd., 2008). İnanç turizmi, yurt içi ve yurt dışı turizminin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Dünya Turizm Örgütüne göre 300 milyon insan dini nedenlerle seyahat etmektedir (UNWTO, 2014). Bu büyüklükteki bir turizm hareketliliği ülkelerde turizm gelişimine ve ekonomik büyümeye katkıda bulunmasının yanı sıra inanç turizm, turistler ile ev sahibi topluluklar arasında kültürel, politik, dini ve sosyal bağlantılar kurar. Bu nedenle inanç turizmi, çok paydaşlı ve çok boyutlu bir olgu olarak kabul edilmektedir (Lin, 2021).

Bu araştırmada, inanç turizmine yönelik kavramsal çerçeveden bahsedildikten sonra Adıyaman ilinin mevcut inanç turizmi potansiyeline yer verilmiştir. Diğer bölümlerde araştırmanın yöntemi, bulguları ve sonuç başlıkları yer almaktadır. Araştırma kapsamında Adıyaman ilinin inanç turizmi potansiyelinin SWOT analizi gerçekleştirilmiştir. İlin inanç turizmi potansiyelinin güçlü, zayıf yönleri ile tehdit ve fırsatlarının ortaya çıkartılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda

ilin inanç turizmi potansiyelinin belirlenmesiyle inanç turizmine yönelik güçlü yönlerinin ve fırsatların ortaya çıkartılarak turizmin gelişimine ve politika oluşturulmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte, SWOT analizinin yapılmasıyla Adıyaman ilinin inanç turizmine yönelik güçlü yönleri üzerine inşa edilebilecek, zayıf yönleri ortadan kaldırabilecek, fırsatları değerlendirebilecek veya tehditleri karşılayabilecek turizm politika ve stratejilerin geliştireceği düşünülmektedir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. İnanç Turizmi

Anlamı "sıkıca bağlanmak" olan ve Latince "religare" kökünden Avrupa toplumlarına "religion" olarak geçen din sözcüğünün ne olduğu, nasıl, nerede ve ne zaman ortaya çıktığı ve nasıl çeşitlendiği konularında ortak bir görüş birliği bulunmamaktadır (Cengiz, 2024). Din, büyük bir inanç ve bağlılıkla daha yüce bir varlığa inanma sistemi olarak tanımlanmaktadır. Tüm dinlerde üstün bir varlığa dair evrensel bir inanç vardır (Balomenou vd., 2015). Özellikle inanç ve din tarih boyunca ortaya çıkan çeşitlilik şaşırtıcı boyutlardadır. Bu durum bazen tek tanrı, bazen çok tanrı, bazen ruh ve doğaüstü gibi birçok biçimde ortaya çıkmıştır. İnsan deneyimlerinin ve gücünün ötesinde bir alana sahip olan bu inanç, toplumların tarih boyunca yaşamlarında etkili olmuştur (Cengiz, 2024). Türk Dil Kurumu Sözlüğüne göre inanç; "Bir düşünceye gönülden bağlı bulunma; itikat", "Birine duyulan güven, inanma duygusu", "İnanılan şey, görüş, öğreti" ve "din bilimi Allah'a, bir dine inanma; akide (I), iman, itikat" olarak tanımlanmıştır (TDK, 2024).

Tarih boyunca din ve inanç kişilerin seyahatlerinde önemli bir motivasyon unsurunu oluşturmaktadır (Henderson, 2011; Iliev, 2020; Lin, 2021; Zouni ve Digkas, 2019). Dünya genelinde herhangi bir dine inanan insanların sayısı 7 milyara yaklaşmış olup, bu oran dünya nüfusunun yaklaşık %85'ini oluşturmaktadır (Zurlo, 2025). İnanç turizmine ait yerler her yıl 300 milyondan fazla ziyaretçi çekmektedir. Ayrıca, inanç turizm endüstrisinin yıllık değeri yaklaşık 20 milyar ABD dolarıdır (Yang vd., 2019).

Dini amaçlarla yapılan seyahatler ve turizm faaliyetleri çoğunlukla; hac ziyaretleri, inzivalar, konferanslar, seminerler ve festivaller şeklinde gerçekleşir (Sharma ve Timothy, 2023; Shinde, 2022; Stausberg, 2012). Dini faaliyetler ticari ve ekonomik koşullar, kültür, siyasi çevre, din ve sosyal yapı açısından farklılık gösterdiğinden, paydaşlarının da dinler arasında farklılık göstermesi beklenir. İnanç turizmi üzerine daha önce yapılan çalışmalar Budizm, Hristiyanlık, Hinduizm ve İslam üzerine yoğunlaşmıştır (Lin, 2021). Bunun en temel nedeni bu dinlerin dünyada inananların yaklaşık %70'ini oluşturmasıdır (Zurlo, 2025).

Dünya Turizm Örgütü (UNWTO), inanç turizminin kapsayıcı ve sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmek için en etkili araçlardan biri olabileceğini öne sürmektedir. Bunu yaparken inanç turizmin üç ana faydasını ifade etmektedir. Bunlar:

- İnanç turizmi, insanlığın ortak mirasına ilişkin farkındalığı artırır ve koruma için kaynaklar sağlar.
- Yerel kalkınmaya katkıda bulunabilir.
- Kültürel anlayışı geliştirir (Rifai, 2015a)

Önemli turizm destinasyonlarından olan dini mekanlar, yerel topluluklar için iş ve geçim kaynakları yaratarak sosyo-ekonomik kalkınma ve güçlenmelerine yol açan muazzam fırsatlar sunmaktadır. Ekonomik faydaların ötesinde turizm, toplulukların kendilerine özgü kültürlerine ve geleneklerine değer vermelerine yardımcı olarak öz saygılarını ve dünyadaki yerlerini hissetmelerini sağlar. Ancak inanç turizminin gelişmesiyle birlikte; dini alanların ve anıtların korunması, yerel geleneklere ve dini uygulamalara saygının sürdürülmesi ve yerel toplulukların kapsayıcı gelişimi dikkate alınmazsa inanç turizminin gelişimi destinasyonlarda kritik zorluklara sebep olacaktır (Rifai, 2015b).

Katedraller, tapınaklar ve camiler gibi inanç turizmi alanları, yalnızca manevi önemleri nedeniyle değil aynı zamanda yerine getirdikleri eğlence, eğitim ve kültürel amaçlar nedeniyle de dünya çapında giderek artan sayıda turisti çekmektedir. Tüm dini alanlar inanç turizmi alanı olarak düşünülmese de birçoğu turizm cazibe merkezleri olarak gelişmektedir. İnanç turizmi, hem güncel ve/veya geçmişteki dini öneme sahip yerlere yapılan turizm olarak tanımlanmıştır (Yang vd., 2019).

İnanç turizmine yönelik yapılan ilk çalışmalara 1950'li yıllardan sonra rastlanmaktadır. Kavram olarak yeni olmasının temel nedeni inanç ve turizm kavramlarının birbirine zıt olarak görülmesidir (Alvarado-Sizzo vd., 2017). Nitekin inanç kavramı kişilerin zihninde kutsallık, kurtuluş, din gibi manevi ve merafizik unsurlarla ilişkilendirilirken; turizm kavramı daha çok eğlence, dünyevilik, küfür ve dünyalık yaşamın sıradan ögeleri ile bağdaştırılmıştır (Smith, 1992; Vukonić, 1998). Bu zıtlık inanç ve turizm kavramlarının akademik literatürde bir arada bulunmasını geciktirmiştir (Collins-Kreiner, 2010). Ancak hacıların turistik işletmelerin hizmetlerinden faydalanması ve turistlerin aynı zamanda inanç etkinliklerine katılmaları gibi faaliyetler inanç turizminin ortaya çıkmasına ve gelişmesine katkıda bulunmuştur (Alvarado-Sizzo vd., 2017a). Kavram olarak inanç turizmi, dinsel nedenlerle yapılan her türlü seyahat olarak tanımlanmaktadır (Tkaczynski ve Arli, 2018). Farklı bir tanıma göre inanç turizmi, din ve diğer faktörler tarafından motive edilen dini yerlere ve varış noktalarına yapılan seyahatleri ifade eder (Romanelli vd., 2021). İnanç turizmi, kutsal kabul edilen ve yeryüzünde ilahi bir varlığa bağlı olan yerlere yapılan ziyaretlerin başlıca nedenlerinden biri olmuştur. Bu nedenle, İslam, Yahudilik, Budizm, Jainizm, Hinduizm ve Hristiyanlık gibi birçok dindeki önemli dini mekanlar en popüler inanç turizmi merkezleri içerisinde yer alır (Alvarado-Sizzo vd., 2017a; Balomenou vd., 2015). Özellikle din ve turizm arasındaki dinamik ilişki, deneyim (manevi ve eğlence) avcıları olarak dini turistlerin bir seyahat kariyerinin tatminini aramasına olanak tanır (Romanelli vd., 2021).

İnanç turizmi her yıl arttıkça, UNWTO, farklı inançlar ve kültürler arasında anlayış oluşturma kapasitesinin yanı sıra ülkelerin güçlü potansiyelini geliştirmelerini de teşvik etmektedir. (UNWTO, 2016). Dünya Turizm Örgütüne göre, dünya çapında her yıl 600 milyon kişi dini yolculuğun gerçekleştirmekte ve 300 ila 330 milyon kişinin dünyanın en önemli dini yerlerini ziyaret ettiğini tahmin etmektedir (UNWTO, 2014). Dünya çapında ünlü inanç turizmi destinasyonları; Vatikan Şehri (İtalya), Santiago de Compostela (İspanya), Lourdes (Fransa), Athos Dağı (Yunanistan), Kudüs (İsrail), Medjugorje (Bosna-Hersek), Hayfa'nın Bahai Bahçeleri (Hindistan), Mekke-Medine (Sudi Arabistan) olarak sıralanmaktadır (Balomenou vd., 2015; Simone-Charteris ve Boyd, 2010). Kişilerin inanç turizmine katılmalarını sağlayan nedenler şu şekilde sıralanmıştır (Güzel, 2016).

- Manevi bir rahatlık elde etmek için hac ibadetini yerine getirmek,
- Aynı dine sahip kişilerle tanışma ve görüşme isteği,
- Dinin emrettiği vazifeleri yerine getirmek,
- İnançları açısından kutsal ve önemli kabul edilen yerleri görme isteği,
- Günahlarından arınmak ve yaratıcıya dualarını bildirme isteğidir.

Kültür turizminin bir parçası olan inanç turizmi, turist davranışlarında zincirleme bir değişimi tetiklemektedir. Özellikle, dinin ekonomik büyüme için bir kaldıraç olabileceği de anlaşılmıştır. Bu büyüme fırsatları, özellikle de bir destinasyonda çok çeşitli kutsal mekânlar ve iyi korunmuş anıtlar varsa daha da önemli hale gelmektedir (Zouni ve Digkas, 2019). İnanç turizminin gelişimi yerel halkı dini mekanlarını ve festivallerini korumak için çaba göstermeye teşvik etmektedir. Bu çabalar sadece dini nedenlerle değil, aynı zamanda turist akışını güvence altına almak için de yapılmaktadır. Örneğin, Lizbon'da her yıl 13 Haziran'da Aziz Anthony bayramında Belediye Binası yoksul çiftlerin düğünlerine sponsorluk yapmaktadır. 2000 yılında, yaklaşık 2.000 çift Belediye Binası'nda evlenmiş, bunun yanında binlerce kişi de şehir genelindeki geçit törenleri ve diğer etkinliklere katılmıştır. Bu durum, söz konusu etkinliği şehrin turistik takviminde önemli bir etkinlik haline getirmiştir. Ancak inanç turizminin gelişmesiyle birlikte kültürel metalaşmanın gerçekleşmesi, inanç ritüellerinin

turistik ürünlere dönüşmesi, inanç merkezi alanlarının turistik tesislere çevrilmesi gibi bazı olumsuzluklarında yaşanmasına da neden olmaktadır (Terzidou vd., 2008).

2.2. Adıyaman ve İnanç Turizmi

Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi sınırları içerisinde yer alan Adıyaman, tarihin en eski yerleşim yerlerinden biridir. İlin 8 km kuzeyinde yapılan arkeolojik araştırmalar neticesinde tarihi M.Ö. 40.000 yılına kadar dayandırılmaktadır (Adıyaman Valiliği, 2024) Bir açık hava müzesi konumunda olan ve farklı birçok medeniyetin egemenlik sahası içerisinde yer alan Adıyaman, zengin tarihi, kültürel ve doğal güzellikleri bünyesinde barındırmaktadır (Karacıl, 2019). Kronolojik olarak Adıyaman'da egemenlik kurmuş medeniyetlerin listesi Tablo 1'de gösterilmiştir (Adıyaman Valiliği, 2024).

Tablo 1: Adıyaman'da Egemenlik Kurmuş Medeniyetler

Sıra	**Medeniyetler**	**Egemenlik Kurduğu Yıllar**
1	Paleolitik	M.Ö. 40000- M.Ö. 7000
2	Neolitik	M.Ö. 7000- M.Ö. 5000
3	Kalkolitik	M.Ö. 5000- M.Ö. 3000
4	Hititler	M.Ö. 3000- M.Ö. 1200
5	Asurlular	M.Ö. 1200- M.Ö. 750
6	Frigler	M.Ö. 750- M.Ö. 600
7	Persler	M.Ö. 600-M.Ö. 334
8	Makedonlar	M.Ö. 334-M.Ö. 69
9	Kommagene Krallığı	M.Ö. 69-M.S. 72
10	Roma İmparatorluğu	72-395
11	Doğu Roma (Bizans)	395-670
12	Emeviler	670-758
13	Abbasiler	758 – 926
14	Hamdaniler	926- 958
15	Bizanslılar	958 –1114
16	Eyyubiler	1114 –1204
17	Anadolu Selçuklular	1204 –1298
18	Memluklular	1298 –1516
19	Osmanlı İmparatorluğu	1516 –1923

Kaynak: (Adıyaman Valiliği, 2024)

Tablo 1'de de görüldüğü üzere Hititler, Asurlular, Persle, Makedonlar, Komangene gibi farklı birçok kadim medeniyete ev sahipliği yaptığı gibi Emeviler, Abbasiler, Eyyubiler, Memlukluar gibi İslam dünyasının önemli devletlerinin de egemenlik sahası içerisinde yer almıştır. Bu farklı medeniyetler Adıyaman'da birçok kültürel varlığı ve sit alanını miras olarak bırakmıştır. 2023 yılı sonu itibariyle Adıyaman ilinde bulunan Sit Alanlarının ve Taşınmaz Kültür Varlıklarının sayısı Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: Adıyaman ilinde bulunda Sit Alanları ve Taşınmaz Kültür Varlıkları

Sit Alanı Türü	**Adet**
Arkeolojik Sit Alanı	237
Arkeolojik ve Kentsel Sit Alanı	1
Toplam	**238**
Taşınmaz Kültür Varlıkları	**Adet**
Anıt ve Abideler	2
İdari Yapılar	2
Askeri Yapılar	6
Mezarlıklar	18

Kalıntılar	25
Endüstriyel ve Ticari Yapılar	7
Sivil Mimarlık Örneği	8
Dinsel Yapılar	54
Kültürel Yapılar	46
Toplam	**168**

Kaynak: (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2025)

Tablo 2'de görüldüğü üzere Adıyaman'da 238 sit alanı bulunmaktadır. Bununla birlikte, 168 taşınmaz kültür varlığı bulunmaktadır. Bu taşınmaz kültür varlıklarının 54'ü dinsel yapılar, 18'i mezarlıklar ve 2'si de anıt ve abidelerdir. İnanç turizmi kapsamında değerlendirildiğinde 74 inanç turizmi arz varlığı bulunmaktadır.

Zengin bir inanç turizmi potansiyelini bünyesinde barındıran Adıyaman, adı İslam dininin kutsal kitabı Kuran-ı Kerimde geçen ve Kahta-Gerger yolu üzerinde bulunan Hz. Üzeyir Peygamberin makamı, yeri kesin olarak bilinen iki sahabeden biri olan Safvan Bin Muattal türbesi (diğeri Eyyüb El Ensari-İstanbul/Eyüp) birçok ziyaretçi tarafından her yıl ziyaret edilmektedir. Bununla birlikte; Abdurrahman Erzincani, Abuzer Gaffari, Mahmut el-Ensari ve Gazihan Dede Türbesi gibi İslam alimlerinin makamları bulunmaktadır. Ayrıca Türkiye'deki en önemli Nakşibendi tarikatı olan ilin Kahta ilçesinde bulunan Doruk Köyü (Menzil) milyonlarca kişi tarafından her yıl ziyaret edilmektedir (İpekyolu Kalkınma Ajansı, 2014).

Abuzer Gaffari, Mahmut el-Ensari ve Abdurrahman Erzincani makamları Adıyaman'ın manevi hayatına yön veren İslam alimleridir. Kahta yakınlarında Nakşibendi tarikatının önde gelen merkezlerinden birisi olan Doruk Köyü (Menzil) her yıl milyonlarca kişi tarafından ziyaret edilmektedir. Adıyaman tarihi kent merkezinde bulunan Ulu Camii, Kap Camii, Eskisaray Camii, Yenipınar Camii ve Musalla Camii dini mimarinin önemli örneklerindendir. Tarihi Mor Petrus ve Mor Pavlus Kilisesi de Metropolitlik olarak bölge illerinde yaşayan Süryani cemaati tarafından halen kullanılmaktadır. Tarihi Mor Petrus ve Mor Pavlus Kilisesi bölgedeki Süryani cemaatlerce aktif olarak kullanılmakta ve önemli bir ibadet merkezi olarak görülmektedir (Baltacı ve Aytemir, 2024). Adıyaman'da bulunan bazı önemli inanç turizmi merkezleri Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3: Adıyaman'da Bulunan Bazı Önemli İnanç Turizmi Merkezleri

Türü	**İnanç Turizmin Adı**	**Bulunduğu Yer**
Antik Dönem İnanç Merkezleri	Nemrut Dağı Tümülüsü	Adıyaman-Kahta
	Perre Antik Kenti	Adıyaman-Merkez
	Karakuş Tümülüsü	Adıyaman-Kahta
	Sofraz Tümülüsü	Adıyaman-Besni
	Arsemia Ören Yeri	Adıyaman-Kahta
Türbe ve Makamlar	Sahabe Safvan Bin Muattal Hz	Adıyaman-Samsat
	Hz. Üzeyir Türbesi	Adıyaman-Gerger
	Abuzer Gaffari Türbesi	Adıyaman-Merkez
	Gazihan Dede Türbesi	Adıyaman-Merkez
	Mahmud el-Ensari Türbesi	Adıyaman-Merkez
	Ulubaba Türbesi	Adıyaman-Çelikhan
	Şeyh Abdurrahman Erzincani (Zey) Türbesi	Adıyaman-Merkez
İbadethaneler	Ulu Camii	Adıyaman-Merkez
	Musalla Camii	Adıyaman-Merkez
	Kap Camii	Adıyaman-Merkez
	Eskisaray Camii	Adıyaman-Merkez
	Yenipınar Camii	Adıyaman-Merkez
	Adıyaman Süryani Kadim Metropolitiği (Mor Petrus-Mor Pavlus Kilisesi)	Adıyaman-Merkez

Kaynak: (İpekyolu Kalkınma Ajansı, 2014)

Tablo 3'te görüldüğü üzere Adıyaman ilinde antik dönemden günümüze kadar birçok inanç turizmi merkezi bulunmaktadır. Bu merkezlerden Nemrut Dağı Tümülüsü UNESCO Dünya Miras Listesinde yer almakta ve Dünyanın 8. Harikası olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte İslam inancına ait birçok türbe, makam ve ibadethanenin bulunmasının yanı sıra aktif Süryani kilisesi de bölgedeki Süryanilerin önemli inanç merkezlerinden biridir.

3. YÖNTEM

Bu araştırmanın temel amacı, Adıyaman ilinin sahip olduğu inanç turizmi potansiyelini ortaya koymaktır. Bu kapsamda, inanç turizminin kavramsal çerçevesi ele alınmıştır. Adıyaman ilindeki inanç turizmi merkezleri belirlenmeye çalışılmış ve ilin mevcut inanç turizmi potansiyeli ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden literatür taraması kullanılmıştır. Daha önceden Adıyaman turizmi ile ilgili çalışmalar doküman incelemesi tekniği ile incelenmiştir. Adıyaman ilinin inanç turizmi potansiyeli, ilgili akademik çalışmalardan elde edilen veriler ışığından analiz edilmiştir. Adıyaman'ın turizm potansiyeline yönelik yapılmış akademik araştırmalar, tezler, makaleler ve bildiriler vb. değerlendirilmiştir. Bu çalışmalar aracılığıyla Adıyaman'ın turizmde güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehdit unsurları tespit edilmiştir. Elde edilen veriler SWOT analizi çerçevesinde sistematik bir biçimde sınıflandırılmıştır. Analiz sürecinde öncelikle Adıyaman'ın genel turizm potansiyeli üzerine yapılmış çalışmalardan elde edilen güçlü, zayıf, fırsat ve tehdit unsurları belirlenmiş, ardından bu unsurlar inanç turizmi bağlamında yeniden değerlendirilerek SWOT matrisine dahil edilmiştir.

SWOT analizi, bir organizasyonun güçlü ve zayıf yönleri ile çevredeki fırsatları ve tehditleri belirlemeyi amaçlamaktadır (Dyson, 2004). İngilizce; Strengths (Güçlü Yönler), Weaknesses (Zayıf Yönler), Opportunities (Fırsatlar) ve Threats (Tehditler) kelimelerinden baş harflerinden oluşan SWOT analizi bir organizasyonun stratejik planlama sürecinde kullanılan yöntemlerden biridir (Phadermrod vd., 2019). Dünyada kullanılan stratejiler içerisinde en eski ve en yaygın olarak benimsenen strateji araçlarından biri olan SWOT analizi akademik çevrelerde yaklaşım, çerçeve, matris, model, teknik veya araç gibi kavramlarla birlikte kullanılmasına rağmen sıklıkla SWOT analizi olarak kullanılmaktadır (Puyt vd., 2023). SWOT analiz, iç ve dış faktörleri değerlendirerek güçlü bir strateji belirlemeye yardımcı olur. İç faktörler; güçlü ve zayıf yönleri içermektedir. Bu iç faktörler doğrudan organizasyonun kontrolü altındadır ve iç kaynaklarda, beceriler, süreçler ve stratejiler değerlendirilir. Dış faktörler ise fırsatlar ve tehditlerden oluşmakta ve bu faktörler organizasyonun kontrolü dışındadır ve dış çevrede meydana gelen değişikliklere dayandırılır (Dyson, 2004).

Bu araştırmadan elde edilen bulguların Adıyaman'ın inanç turizmi potansiyelini sistematik olarak ortaya koyması bakımından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca SWOT analizi kapsamında güçlü ve zayıf yönler ile fırsat ve tehditlerin değerlendirilmesi, ileride yapılacak saha araştırmaları ve politika önerileri için yol gösterici nitelik taşıyacağı düşülmektedir.

4. ADIYAMAN İLİNİN İNANÇ TURİZMİ SWOT ANALİZİ

Adıyaman ilinin inanç turizmi potansiyelinin SWOT analizi yapılmadan önce ilin turizm potansiyeli ile ilgili literatür incelenmiştir. Gerçekleştirilen literatür ve doküman incelemeleri neticesinde Adıyaman ilinin SWOT analizine dair bilgiler Tablo 4'te yer almaktadır. Tablo 4'te görüldüğü üzere Adıyaman ilinin inanç turizmin güçlü yanlarına bakıldığında, antik dönemlere ait inanç merkezlerinin varlığı (Nemrut Dağı Tümülüsü, Perre Antik Kenti, Sofraz Tümülüsü) ilin inanç turizminin güçlü yanları içerisinde yer almaktadır. Antik dönem doğu ile batı tanrılarının (Nemrut Dağı Tümülüsü) ve krallarının (Arsemia Ören Yeri) bir arada sergilendiği eserleri bünyesinde barındıran Adıyaman inanç merkezlerinin kesiştiği bir noktada yer almaktadır. Tümülüsler, antik dönemlerde inşa edilmiş ölülerin gömüldüğü anıt mezarlardır (Frie, 2020). Ancak bu yapılar sadece bir mezar olmayıp aynı zamanda dönemin inanç sistemleri, dini ritüelleri ve ölümden sonraki yaşamda dair bilgilerin edinildiği mekanlardır (Davies, 2017). Bu açıdan tümülüsler doğrudan bir inanç merkezi olmamasına rağmen inançla ilgili ritüelleri bünyesinde barındırdığından ve antik

dönem inançları ile bağlantı olduğundan günümüzde önemli turizmi merkezleri içerisinde yer almaktadırlar (Baltacı ve Aytemir, 2024; Ekinci, 2012; Hazarhun ve Çetinsöz, 2023). 1881 yılında keşfedilen Nemrut Dağı Tümülüsünde dönemin Kommagene Kralı I. Antiochos'un mezarı ve tanrılara armağan olarak yaptırdığı düşünülen dev heykeller yer almaktadır (Özkan vd., 2019). Türkiye'de yeri kesin olarak bilinen iki sahabeden biri olan Safvan Bin Muattal'ın türbesi (Diğeri Ebu Eyyûb el-Ensarî Türbesi-İstanbul) bulunması (Arıca vd., 2019) ve Abuzer Gafari, Gazihan Dede, Mahmud el-Ensari, Ulubaba ve Şeyh Abdurrahman Erzincani (Zey) Türbelerinin varlığı ile önemli inanç turizmi alanları içerisindedir. Farklı inançlara ait ibadethanelerin bulunması (Ulu Camii, Musalla Camii, Eskisaray Camii, Yenipınar Camii, Adıyaman Süryani Kadim Metropolitiği-Mor Petrus-Mor Pavlus Kilisesi) ve ilde birçok alternatif turizm çeşidinin yer alması (Kültür, Av, Sağlık, Yamaç Paraşütü, Ekoturizm, Dağ Turizmi gibi) ilin inanç turizminin güçlü yanları içerisinde yer almaktadır (Güven ve Kaygın, 2015; Ukav, 2012). Bununla birlikte, ilin 19 farklı medeniyetin egemenlik sahası içerisinde yer alması ve bu medeniyetlere ait birçok eserin günümüze kadar ulaşması (Adıyaman Valiliği, 2025), yerel gastronominin gelişmiş olması (Cam, 2023), yerel halkın hoşgörülü olması (Öztürk vd., 2019) ve inanç turizmi merkezlerinin birçoğunun birbirine yakın mesafede olması (birçoğu Kahta ilçesinde yer almaktadır) Adıyaman'ın inanç turizminin güçlü özellikleri içerisinde yer almaktadır. Çünkü bir destinasyonda gelişen bir turizm için alt-üst yapı, yerel gastronomi, toplumun turizmi kabulü gibi unsurlarında gelişmiş olması gerekli olmaktadır (Sgroi, 2021).

Adıyaman ilinin inanç turizminin zayıf taraflarına bakıldığında; tanıtım faaliyetlerinin yetersiz olduğu (Akçi ve Uluışık, 2016; Baltacı ve Aytemir, 2024; Cam, 2023; Dönbak ve Sabbağ, 2020; Güven ve Kaygın, 2015; Özkan vd., 2019; Ukav, 2014) yerel rehber eksikliği (Akçi ve Uluışık, 2016; Baltacı ve Aytemir, 2024; Sabbağ, 2011), konaklama tesislerinin yetersiz olması (Akçi ve Uluışık, 2016; Cam, 2023; Sabbağ, 2011; Ukav, 2014), alt yapı imkanlarının yetersiz oluşu (Arıca ve Çorbacı, 2019; Cam, 2023; Sönmez ve Avcı, 2011), üst yapı imkânlarının yetersiz oluşu (Arıca ve Çorbacı, 2019; Cam, 2023), inanç turizmi alanlarında tesis sayılarının yeterli olmaması (Arıca ve Çorbacı, 2019; Ukav, 2014), turizm alanlarındaki mevcut tesislerde çevre düzenlemesinin yetersiz olması (Arıca ve Çorbacı, 2019; Cam, 2023), sosyal tesislerin yetersiz olması (Arıca ve Çorbacı, 2019; Cam, 2023; Ceren ve Çelik, 2015; Sabbağ, 2011; Sabbağ ve Aksoy, 2011), ilin inanç turizmi potansiyelinin yeterince bilinmemesi ve Seyahat acentelerinin bu hususa ilgisiz kalması (Arıca ve Çorbacı, 2019), ilin inanç turizmi hakkında yeterli akademik çalışmanın olmaması (Ukav ve Çetinöz, 2015) ve kapsamlı bir inanç turizmi envanterinin olmaması şeklinde sıralanmıştır.

Adıyaman ilinde inanç turizminin gelişmesinde ilin güçlü taraflarına bakıldığında; alternatif turizm (kültür turizmi, av turizmi, gastronomi turizmi, macera turizmi, doğa turizmi gibi) potansiyelinin yüksek olması (Baltacı ve Aytemir, 2024; Karakuş, 2023; Sabbağ, 2011; Ukav ve Çetinöz, 2015), Nemrut Dağı'nın UNESCO Dünya Mirasında yer alması (Karakuş, 2023; Rüzgar, 2016; Sabbağ, 2011), Doruk (Menzil) Köyü ve Safvan Bin Muattal'ın il sınırlarında yer alması (Karakuş, 2023) farklı inanç (İslamiyet, Hristiyanlık), mezhep ve medeniyetlere ait inanç turizmi potansiyelinin yüksek olması (Baltacı ve Aytemir, 2024; Rençber, 2014; Ukav ve Çetinöz, 2015), çevresindeki inanç turizmi potansiyeli yüksek iller sayesinde inanç turizmi rotasına dahil edilebilecek potansiyelde olması (Baltacı ve Aytemir, 2024; Karakuş, 2023), yerel halkın turizmi desteklemesi (Baltacı ve Aytemir, 2024), alternatif (Kara, Demir ve Hava) ulaşım yolları ile ulaşma imkânının bulunması (Karakuş, 2023; Rüzgar, 2016), zengin kültürel ve gastronomik potansiyele sahip olması (Karakuş, 2023; Rüzgar, 2016) şeklinde sıralanmıştır.

İlin inanç turizminin gelişmesindeki engellere bakıldığında; ilin deprem bölgesinde yer alması (Aksoy vd., 2023; Güven ve Kaygın, 2015; Yalçın ve Sabah, 2018), önemli inanç turizmi potansiyeline sahip illere komşu olması (Şanlıurfa, Diyarbakır, Malatya gibi) (Baltacı ve Aytemir, 2024; Güven ve Kaygın, 2015), turizm politika yapıcılarının inanç turizme yeterli önemi vermemesi (Arıca vd., 2019; Öztürk vd., 2019), sürdürülebilir politikaların benimsenmemesi (Akçi ve Uluışık, 2016; Öztürk vd., 2019; Ukav, 2012), yatırım faaliyetlerinin yeterli olmaması (Arıca vd., 2019; Güven ve Kaygın, 2015; Karakuş, 2023; Sabbağ, 2011; Ukav, 2012), turistlerin tur dışında zaman geçirecekleri mekanların

yetersiz olması (Arıca ve Çorbacı, 2019; Cam, 2023; Ceren ve Çelik, 2015; Sabbağ, 2011; Sabbağ ve Aksoy, 2011) şeklinde sıralanmaktadır. İlgili literatür incelendikten sonra Adıyaman ilinin inanç turizmine yönelik gerçekleştirilen SWOT matrisi Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: Adıyaman İlinin İnanç Turizmi SWOT Matrisi

Güçlü Yönler (Strengths)	Zayıf Yönler (Weaknesses)
• Antik dönemlere ait inanç merkezlerinin varlığı, • UNESCO Dünya Mirasında yer alan Nemrut Dağı Tümülüsüne sahip olması, • Antik dönem doğu ile batı tanrılarına ve krallarına ait heykellerin bir arada sergilenmesi, • Yeri kesin olarak bilinen sahabe türbesine (Safvan Bin Muattal) sahip olması, • Farklı inanç ve mezheplere ait türbe, camii, kiliseye sahip olması, • Farklı birçok alternatif turizm potansiyeline sahip olması, • Yerel gastronominin gelişmiş olması, • Farklı medeniyetlere ait birçok esere sahip olması, • Yerel halkın hoşgörülü olması, • İnanç turizmi merkezlerinin birbirine yakın mesafede yer alması.	• Tanıtım faaliyetlerinin yetersiz olması, • Yerel rehber eksikliği, • Konaklama tesislerinin yetersiz olması, • Alt yapı imkanlarının yetersiz olması, • Üst yapı imkanlarının yetersiz olması, • İnanç turizmi alanlarında tesis sayılarının yetersiz olması, • İnanç turizmi alanlarındaki mevcut tesislerde çevre düzenlenmesinin yetersiz olması, • Sosyal tesislerin yetersiz oluşu, • İlin inanç turizmi potansiyelinin yeterince bilinmemesi, • Seyahat acentelerinin inanç turizmine ilgisiz kalması, • İlin inanç turizmine yönelik yeterli akademik çalışmanın olması, • İlin kapsamlı bir inanç turizmi envanterinin olmaması.
Fırsatlar (Opportunities)	Tehditler (Threats)
• Alternatif turizm potansiyelinin yüksek olması, • Nemrut Dağının UNESCO Dünya Miras Listesinde yer alması, • Doruk (Menzil) Köyü ve Safvan Bin Muattal Türbesinin il sınırları içerisinde yer alması, • Farklı inanç, mezhep ve medeniyetlere ait inanç merkezlerinin olması, • Çevresinde inanç turizmi potansiyeli illerin bulunması ve inanç turizmi rotalarına dahil edilebilmesi, • Yerel halkın turizmi desteklemesi, • İle alternatif ulaşım yolları ile ulaşım imkanlarının bulunması, • Zengin kültürel ve gastronomik potansiyele sahip olması.	• İlin deprem bölgesinde yer alması, • İlin önemli inanç turizmi potansiyeline sahip illere komşu olması, • Turizm politika yapıcılarının inanç turizmine yeterince önem vermemesi, • Sürdürülebilir politikaların benimsenmemesi, • Yatırım faaliyetlerinin yeterli olmaması, • İli ziyaret eden turistlerin tur dışında zaman geçirecekleri sosyal mekanların yetersiz olması,

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Adıyaman farklı birçok medeniyetin egemenlik sahası içerisinde yer almıştır. Bu medeniyetlerin bırakmış olduğu kültürel birikim ve tarihi eserler günümüzde Adıyaman'ın önemli turizm destinasyonları içerisinde yer almasını sağlamıştır. Sahip olduğu tarihi, kültürel ve doğal güzellikleri ile zengin bir turizm potansiyelini bünyesinde barındıran Adıyaman, farklı birçok alternatif turizm (kültür, kırsal, doğa, macera, av, yamaç paraşütü, gastronomi, tarım vb.) potansiyeline sahiptir (Karacıl, 2019; Sabbağ, 2011; Ukav, 2012, 2014). Bu alternatif turizm potansiyellerinden biride inanç turizmidir. Bu çalışmada Adıyaman ilinin inanç turizmi potansiyeli ve buna bağlı olarak ilin inanç turizmi potansiyelinin SWOT analizi yapılmıştır.

Gerçekleştirilen SWOT analizi neticesinde Adıyaman'ın (Hitit, Asur, Frig, Pers, Komangene, Roma, Emevi, Abbasi, Osmanlı gibi) 19 farklı medeniyete ((Karacıl, 2019), inanç hritisyanlık ve İslamiyet ve mezheplere ait (Arıca vd., 2019; Sabbağ, 2011) inanç turizmi alanlarını bünyesinde barındırdığı görülmüştür. Nemrut Dağı Tümülüsü her yıl yerli ve yabancı birçok turisti çekmektedir (Ekinci, 2012). Bir kültür turizmi ögesi olarak algılanmasına rağmen sahip olduğu yapı itibariyle (mezar ve tanrı heykelleri) aynı zamanda bir inanç turizmi ögesidir. Türkiye'de farklı birçok ilde sahabelere ait türbeler bulunmaktadır (Güler, 2014; Haspolat, 2013; Özüpekçe, 2021). Ancak Adıyaman ilinin Samsat ilçesindeki Safvan Bin Muattal türbesi ile İstanbul'un Eyüp ilçesindeki Eyyüb El Ensari Türbesi yeri kesin olarak bilinen iki sahabedir (Arıca vd., 2019; Öztürk vd., 2019; Rüzgar, 2016). Bu açıdan bakıldığında İslam dininin önemli ziyaret mekanları içerisinde yer alan sahabe türbelerinden en önemlilerden birinin Adıyaman'da yer alması ilin inanç turizmi açısından güçlü yanlarından birini oluşmaktadır. Ayrıca her yıl binlerce insanın ziyaret ettiği Nakşibendi tarikatının önemli merkezlerinden biri olan Doruk (Menzil) Köyü (Adıyaman'ın Kahta içesi sınırları içerisinde) önemli inanç turizmi çekim merkezlerindendir (Rüzgar, 2016).

Adıyaman ilindeki birçok inanç merkezinin tanıtımının yeterince yapılmamış olması, alt-üst yapı imkanlarının yetersiz olması, sosyal tesislerin yeterli düzeyde olmaması gibi zayıf inanç turizmi unsurları ildeki inanç turizminin gelişimine engel olmaktadır. Yerel yöneticilerin ve özellikle turizm politika yapıcılarının bu hususlara yönelik almış gerçekleştirdikleri faaliyetlerin yetersiz olduğunu göstermektedir. Bu açıdan ulusal ve uluslararası platformlarda ilin inanç turizmi potansiyeliyle ilgili tanıtım faaliyetleri yapmaları, inanç turizmi özelinde ve ildeki alt-üst yapı eksikliklerinin giderilmesine yönelik girişimleri artırmalı ya da gerçekleştirmelidirler. Özellikle ili ziyaret eden turistlerin hem seyahat ettikleri alanlarda hem de seyahatten arta kalan boş zamanlarında zaman geçirecekleri sosyal aktivitelerin, sosyal tesislerin sayısının artırılması önerilmektedir. Bu şekilde ili ziyaret eden turistlerde hem destinasyon memnuniyeti hem de ildeki kalış sürelerinde artışların yaşanacağı düşünülmektedir. İlin inanç turizminin zayıf özellikleri içerisinde; yerel rehber eksikliği ve yeterli düzeyde akademik çalışmanın olmaması yer almaktadır. Bu kapsamda yerel yönetimler ile üniversite arasında iş birliği geliştirilmesi önerilmektedir. Be şekilde hem kapsamlı bir inanç turizmi literatürünün oluşmasında hem de ilin ihtiyaç duyduğu yetişmiş kalifiye rehber ihtiyacının karşılanacağı düşünülmektedir. Ayrıca nitelikli konaklama tesislerinin sayısının artırılması ve kurumsal seyahat acentelerinin Adıyaman'a inanç turizmi turlarının düzenlenmesi konusunda teşvik edici faaliyetlerde bulunulması önerilmektedir.

Adıyaman'daki inanç turizminin gelişmesindeki fırsatlara bakıldığında; birçok alternatif turizmi bünyesinde barındırdığı, UNESCO Dünya Miras Listesindeki Nemrut Dağına sahip olduğu görülmektedir. Bu kapsamda farklı alternatif turizm türleri ile inanç turizminin dahil edildiği karma turizm rotalarının oluşturulması, özellikle Nemrut Dağı için ziyaret eden turistlere alternatif inanç turizmi rotaları ile seyahat etmeleri teşvik edilmelidir. Öyle ki Rüzgar (2016) yapmış olduğu çalışmada Adıyaman'da yapılabilecek rekreasyon ve turizm faaliyetleri içerisinde inanç turizmin diğer alternatif turizm türleri içerisinde en önemli turizm türü olduğu sonucuna ulaşmıştır (Rüzgar, 2016). Çevre illerdeki yerel yönetimlerle ve turizm politika yapıcıları ile iş birliği kurularak Adıyaman'ın da içerisine dahil edildiği inanç turizmi rotalarının oluşturulması ve geliştirilmesi önerilmektedir. Bu araştırma çoğunlukla literatür taraması ve doküman incelemesine dayanmaktadır. Dolayısıyla saha araştırması, anket ya da mülakat gibi birincil veri toplama yöntemleri kullanılmamıştır. Gelecekteki çalışmalarda birincil verilerden elde edilecek çalışmaların yapılması önerilmektedir. Ayrıca bu çalışma yalnızca Adıyaman ili ile sınırlandırılmıştır. Bu kapsamda elde edilen sonuçların bölge için genellenemeyeceği görülmektedir.

Kaynakça

Adıyaman Valiliği. (2024). *Adıyaman Tarihi*. http://www.adiyaman.gov.tr/adiyaman-tarihi

Adıyaman Valiliği. (2025). *T.C. Adıyaman Valiliği - Adıyaman Tarihi*. http://www.adiyaman.gov.tr/adiyaman-tarihi

Akçi, Ya. ve Uluışık, Ö. (2016). Marka Şehir Oluşturma: Şehirde Oturanların Değerlendirmeleri Üzerine Bir Uygulama (Adıyaman Örneği). *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *13*(34). https://dergipark.org.tr/tr/pub/mkusbed/issue/24545/259975

Aksoy, E., Akgun, E., Softa, M., Kocbulut, F., Sozbilir, H., Tatar, O. ve Erol, S. C. (2023). 6 Şubat 2023 Pazarcık (Kahramanmaraş) depreminin Doğu Anadolu Fay Zonu Erkenek ve Pazarcık Segmentleri Üzerindeki Etkisi: Çelikhan-Gölbaşı (Adıyaman) Arasından Gözlemler. *Türk Deprem Araştırma Dergisi*, *5*(1), 85–104. https://doi.org/10.46464/TDAD.1280408

Albayrak, T., Herstein, R., Caber, M., Drori, N., Bideci, M. ve Berger, R. (2018). Exploring religious tourist experiences in Jerusalem: The intersection of Abrahamic religions. *Tourism Management*, *69*, 285–296. https://doi.org/10.1016/J.TOURMAN.2018.06.022

Alvarado-Sizzo, I., Propin Frejomil, E. ve Sánchez Crispín, Á. (2017a). Religious tourism in southern Mexico: Regional scopes of the festival of the Immaculate Conception. *Geoforum*, *83*, 14–25. https://doi.org/10.1016/J.GEOFORUM.2017.04.016

Alvarado-Sizzo, I., Propin Frejomil, E. ve Sánchez Crispín, Á. (2017b). Religious tourism in southern Mexico: Regional scopes of the festival of the Immaculate Conception. *Geoforum*, *83*, 14–25. https://doi.org/10.1016/J.GEOFORUM.2017.04.016

Arıca, R. ve Çorbacı, A. (2019). Turizm Sektöründe Müşterilerin Bilgi Üretici Rolü: Adıyaman'daki Turistik Çekiciliklere Yönelik Tripadvisor Sitesinde Yer Alan Yorumlar Üzerine Bir Araştırma. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, *16*(3), 437–455. https://doi.org/10.24010/SOID.655292

Arıca, R., Boğan, E. ve Arıca, E. (2019). Adıyaman'da İnanç Turizmi Açısından Önemli Bir Değer: Sahabe Safvân Bin Muatta. *2 Nd INTERNATIONAL HALAL TOURISM CONGRESS*.

Balomenou, C., Poulaki, P. ve Lagos, D. (2015). *Religious Tourism in Greece and regional development: The case of Samos Island*. https://www.econstor.eu/handle/10419/124677

Baltacı, M. ve Aytemir, Ş. (2024). Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin inanç turizminin SWOT analizi ile değerlendirilmesi. *Turizm Ekonomi ve İşletme Araştırmaları Dergisi*, *6*(1), 1–16.

Cam, O. (2023). Gastronomi Turizmi Kapsamında Adıyaman Mutfağının İncelenmesi. In *Turar Turizm ve Araştırma Dergisi* (Vol. 12, Issue 2, pp. 6–43). Türkiye Otel, Lokanta ve Dinlenme Yerleri İşçileri Sendikası. https://dergipark.org.tr/tr/pub/turar/issue/81861/1348386

Cengiz, T. (2024). Bin Tanrılı Zamanlarında Anadolu'da Din. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, *109*, 455–468. https://doi.org/10.60163/TKHCBVA.1447340

Ceren, A. ve Çelik, S. (2015). Kentsel Yoksulluğun Çözümünde Kamu-Sivil Toplum Kuruluşları İşbirliği: Adıyaman Örneği. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *2015*(20), 572–613. https://doi.org/10.14520/ADYUSBD.98223

Collins-Kreiner, N. (2010). Researching pilgrimage: Continuity and Transformations. *Annals of Tourism Research*, *37*(2), 440–456. https://doi.org/10.1016/J.ANNALS.2009.10.016

Davies, D. (2017). Death, Ritual and Belief. In *Death, Ritual and Belief: The Rhetoric of Funerary Rites*. Bloomsbury Publishing. https://doi.org/10.1080/713685891

Demir, D. (2019). *Turizm Motivasyonu*. https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/turizm-motivasyonu

Dönbak, E. R. ve Sabbağ, Ç. (2020). Yiyecek İşletmeleri Çalışanlarının Bakış Açısı ile Destinasyon İmajı, Tanıtımı ve Davranışsal Niyet İlişkisi: Adıyaman Örneği. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, *5*(2), 143–156. https://doi.org/10.37847/TDTAD.780592

Dyson, R. G. (2004). Strategic development and SWOT analysis at the University of Warwick. *European Journal of Operational Research*, *152*(3), 631–640.

Ekinci, D. (2012). The Mountains of Turkey. *International Journal of Arts & Sciences*, *5*(4). https://www.researchgate.net/profile/Deniz-Ekinci-2/publication/383148961_THE_MOUNTAINS_OF_TURKEY/links/66be5217145f4d35535d026f/THE-MOUNTAINS-OF-TURKEY.pdf

Frie, A. C. (2020). The Multiple Temporalities of a Burial Monument: The Tumulus at Hrib. *Field Notes: A Journal of Collegiate Anthropology*, *4*(1), 129–143. https://minds.wisconsin.edu/handle/1793/94575

Griffin, K. ve Raj, R. (2017). *The Importance of Religious Tourism and Pilgrimage: reflecting on definitions, motives and data*. https://arrow.dit.ie/ijrtp/vol5/iss3/2

Güler, B. (2014). Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi'ne Göre Anadolu'da Sahâbîler. *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, *32*(32), 104–130. https://dergipark.org.tr/tr/pub/harranilahiyatdergisi/issue/26268/276735

Güven, B. ve Kaygın, E. (2015). *ADIYAMAN İLİ SWOT ANALİZİ*. Siyahinci Akademi. https://www.kitantik.com/product/ADIYAMAN-ILI-SWOT-ANALIZI_1br9qfwlxerzxbt11qo?srsltid=AfmBOoqTok9T69v5nVLGZAieNCVdIeP7rQOPUlDsUZavaPIxHaOInrRQ

Güzel, Ö. (2016). Turistik Ürün Çeşitlendirmesi Kapsamında Yeni Bir Dinamik: İnanç Turizmi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, *2*(2), 87–100. https://dergipark.org.tr/tr/pub/vizyoner/issue/23022/246163

Haspolat, Y. K. (2013). *Peygamberler, Sahabeler, Evliyalar Kenti Diyarbakır*. AMAÇ MATBAACILIK VE CİLTLEME.

Hazarhun, E. ve Çetinsöz, B. C. (2023). Determination of Faith Tourism Routes in the Context Touristic Product Diversification: A study on Manisa Province. In Muharrem Tuna, Özlem Köroğlu, Gamze Kaya, Eda Hazarhun, Hasret Ulusoy Mutlu ve Nuray Yıldız (Eds.), *Anatolıan Landscape And Faıth Tourısm: Ancıent Tımes To Present*. University of South Florida (USF) M3 Publishing.

Henderson, J. C. (2011). Religious tourism and its management: the hajj in Saudi Arabia. *International Journal of Tourism Research*, *13*(6), 541–552. https://doi.org/10.1002/JTR.825

Iliev, D. (2020). The evolution of religious tourism: Concept, segmentation and development of new identities. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, *45*, 131–140. https://doi.org/10.1016/J.JHTM.2020.07.012

İpekyolu Kalkınma Ajansı. (2014). *Adıyaman İnanç Turizmi Raporu*. https://ika.org.tr/dokuman-merkezi/arastirma-raporlari/adiyaman-inanc-turizmi-raporu

Karacıl, G. (2019). Adıyaman'ın Taşınmaz Kültür Varlıkları ve Sit Alanlarının Kültür Potansiyeli Kapsamında Değerlendirilmesi. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi*.

Karacıl, G. ve Çınar, K. (2024). Turizm Eğitiminde İnovasyon. *Turkish Studies-Educational Sciences*, *null*(Volume 16 Issue 2), 895–920. https://doi.org/10.47423/TURKISHSTUDIES.49185

Karakuş, M. (2023). *Adıyaman İlinin Kırsal Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi ve Rota Planlaması* [Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi]. http://acikerisim.harran.edu.tr:8080/xmlui/handle/11513/3520

Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2025). *İllere Göre Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlığı İstatistiği*. https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44799/illere-gore-korunmasi-gerekli-tasinmaz-kultur-varligi-istatistigi.html

Lin, C. P. (2021). The salience of stakeholders in religious tourism: A case study of the Dajia Mazu pilgrimage. *Annals of Tourism Research*, *86*, 103091. https://doi.org/10.1016/J.ANNALS.2020.103091

Oppewal, H., Huybers, T. ve Crouch, G. I. (2015). Tourist destination and experience choice: A choice experimental analysis of decision sequence effects. *Tourism Management*, *48*, 467–476. https://doi.org/10.1016/J.TOURMAN.2014.12.016

Özkan, E., Curkan, S. C. ve Salar, D. (2019). A Qualitatives Study of Tourism Potantial in Adiyaman Province and Mount Nemrut National Park. *Eurasian Education & Literature Journal*, *9*, 19–29.

Öztürk, E., Olgun, C. K. ve Toprak, M. A. (2019). *Şehrim Adıyaman: Adıyaman Kent Kültürü ve Kentlilik Bilinci*. Gazi Kitabevi.

Özüpekçe, S. (2021). Bir Şehirsel Toponimi Araştırması: Kilis'te Cadde ve Sokak İsimlerinin Sınıflandırılması. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *40*, 1–23. https://dergipark.org.tr/tr/pub/sbe/issue/62244/819248

Patwardhan, V., Ribeiro, M. A., Woosnam, K. M., Payini, V. ve Mallya, J. (2020). Visitors' loyalty to religious tourism destinations: Considering place attachment, emotional experience and religious affiliation. *Tourism Management Perspectives*, *36*, 100737. https://doi.org/10.1016/J.TMP.2020.100737

Phadermrod, B., Crowder, R. M. ve Wills, G. B. (2019). Importance-Performance Analysis based SWOT analysis. *International Journal of Information Management*, *44*, 194–203.

Puyt, R. W., Lie, F. B. ve Wilderom, C. P. M. (2023). The origins of SWOT analysis. *Long Range Planning*, *56*(3), 102304.

Qiu, R. T. R., Masiero, L. ve Li, G. (2018). The psychological process of travel destination choice. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, *35*(6), 691–705. https://doi.org/10.1080/10548408.2018.1435332

Rençber, F. (2014). Adıyaman Alevilerinin Coğrafi Dağılımları ve Demografik Yapısı. *E-Makalat Mezhep Araştırmaları Dergisi*, *7*(1), 7–18. https://doi.org/10.18403/EMAKALAT.46961

Rhama, B. (2022). The halal tourism – alternative or mass tourism? Indications of traditional mass tourism on crescent rating guidelines on halal tourism. *Journal of Islamic Marketing*, *13*(7), 1492–1514. https://doi.org/10.1108/JIMA-07-2020-0199/FULL/PDF

Rifai, T. (2015a). *Bethlehem Declaration - International Conference on Religious Tourism: Fostering sustainable socio-economic development for host communities | UN Tourism*. https://www.unwto.org/archive/middle-east/event/bethlehem-declaration

Rifai, T. (2015b, June 15). "Fostering sustainable socio-economic development in host communities" . *International Conference on Religious Tourism*.

Romanelli, M., Gazzola, P., Grechi, D. ve Pollice, F. (2021). Towards a sustainability-oriented religious tourism. *Systems Research and Behavioral Science*, *38*(3), 386–396. https://doi.org/10.1002/SRES.2791

Rüzgar, H. (2016). *Adıyaman ili ve yakın çevresinin turizme yönelik rekreasyonel peyzaj potansiyelinin belirlenmesi üzerine bir çalışma* [Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi]. https://acikerisim.bartin.edu.tr/handle/11772/257

Sabbağ, Ç. (2011). Adıyaman Turizminin Güçlü, Zayıf, İle Fırsat ve Tehditlerine İlişkin Turizm İşletme Yöneticilerinin DEğerlendirmeleri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitisü Dergisi*, *4*(7), 206–222. https://openurl.ebsco.com/contentitem/asn:90572333?sid=ebsco:plink:crawler&id=ebsco:asn:90572333&crl=c

Sabbağ, Ç. ve Aksoy, E. (2011). Üniversite Öğrencileri Ve Çalışanların Boş Zaman Etkinlikleri: Adıyaman Örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *4*, 10–23. https://doi.org/10.20875/SB.79782

Sgroi, F. (2021). Food products, gastronomy and religious tourism: The resilience of food landscapes. *International Journal of Gastronomy and Food Science*, *26*, 100435. https://doi.org/10.1016/J.IJGFS.2021.100435

Sharma, N. ve Timothy, D. J. (2023). Endurance rituals, performativity and religious tourism. *Annals of Tourism Research*, *100*, 103552. https://doi.org/10.1016/J.ANNALS.2023.103552

Shinde, K. (2022). The spatial practice of religious tourism in India: a destinations perspective. *Tourism Geographies*, *24*(4–5), 902–922. https://doi.org/10.1080/14616688.2020.1819400

Simone-Charteris, M. T. ve Boyd, S. W. (2010). The development of religious heritage tourism in Northern Ireland: Opportunities, benefits and obstacles. *Tourism: An International Interdisciplinary Journal*, *58*(3), 229–257.

Smith, V. L. (1992). Introduction: The quest in guest. *Annals of Tourism Research*, *19*(1), 1–17. https://doi.org/10.1016/0160-7383(92)90103-V

Sönmez, M. E. ve Avcı, S. (2011). Güneydoğu Anadolu Bölgesinde kalkınmayı geciktiren beşeri kökenli sorunların Göksu çayı havzası (Adıyaman) özelinde değerlendirilmesi. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *1*(2), 28–56. https://doi.org/10.2/JQUERY.MIN.JS

Stausberg, M. (2012). Religion and tourism: Crossroads, destinations and encounters. *Religion and Tourism: Crossroads, Destinations and Encounters*, 1–292. https://doi.org/10.4324/9780203854785

TDK. (2024). *İnanç ne demek TDK Sözlük Anlamı*. https://sozluk.gov.tr/

Terzidou, M., Stylidis, D. ve Szivas, E. M. (2008). Residents' Perceptions of Religious Tourism and its Socio-Economic Impacts on the Island of Tinos. *Tourism and Hospitality Planning & Development*, *5*(2), 113–129. https://doi.org/10.1080/14790530802252784

Timothy, D. J. ve Olsen, D. H. (2006). Conclusion : Whither religious tourism? In D. J. Timothy & D. H. Olsen (Eds.), *Tourism, Religion and Spiritual Journeys* (pp. 271–278). Routledge. https://doi.org/10.4324/9780203001073-20

Tkaczynski, A. ve Arli, D. (2018). Religious tourism and spiritual leadership development: Christian leadership conferences. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, *35*, 75–84. https://doi.org/10.1016/J.JHTM.2018.03.004

Ukav, İ. (2012). Adıyaman'ın Kırsal Turizm Potansiyeli. In *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* (Vol. 2012, Issue 2, pp. 77–81). Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi. https://dergipark.org.tr/tr/pub/kmusekad/issue/10213/125509

Ukav, İ. (2014). Adıyaman İlinde Kırsal Turizm Potansiyeli ve Geliştirme Fırsatları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, *13*(51). https://doi.org/10.17755/ESOSDER.71778

Ukav, İ. ve Çetinöz, B. C. (2015). Adıyaman İlinde Çiftçilerin Tarım Turizmi Üzerine Algılamaları. *Mesleki Bilimler Dergisi (MBD)*, *4*(1), 1–13. https://dergipark.org.tr/tr/pub/mbd/issue/34070/377059

UNWTO. (2014). *Tourism can protect and promote religious heritage | UN Tourism*. https://www.unwto.org/archive/europe/press-release/2014-12-10/tourism-can-protect-and-promote-religious-heritage

UNWTO. (2016). *Religious tourism, a catalyst for cultural understanding | UN Tourism*. https://www.unwto.org/archive/europe/press-release/2016-11-14/religious-tourism-catalyst-cultural-understanding

UNWTO. (2020). International Tourism Highlights, 2020 Edition. In *International Tourism Highlights, 2020 Edition*. World Tourism Organization (UNWTO). https://doi.org/10.18111/9789284422456

Vukonić, B. (1998). Religious Tourism: Economic Value or an Empty Box? *Zagreb International Review of Economics & Business*, *1*(1), 83–94.

Yalçın, C. ve Sabah, L. (2018). CBS Tabanlı Bulanık Mantık Ve AHP Yöntemleri Kullanılarak Adıyaman İlçelerinin Deprem Tehlike Analizinin Oluşturulması. *Adıyaman Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, *5*(8), 101–113. https://dergipark.org.tr/tr/pub/adyumbd/issue/37212/363717

Yang, X., Hung, K., Huang, W. J. ve Tseng, Y. P. (2019). Tourism representation by DMOs at religious sites: A case of Shaolin Temple, China. *Tourism Management*, *75*, 569–581. https://doi.org/10.1016/J.TOURMAN.2019.06.017

Zouni, G. ve Digkas, D. (2019). Marketing suggestions for multi-religious tourism development: The case of Thessaloniki. *Journal of Tourism, Heritage & Services Marketing*, *5*(2), 36–42. https://doi.org/10.5281/ZENODO.3601675

Zurlo, Gina. A. (2025, September). *World Religion Database | Brill*. https://worldreligiondatabase.org/citations/